

Rudolf Steiner

O hranici mezi smyslovým a nadsmyslovými světy

Pro poznání vztahu jednotlivých světů připadá v úvahu [skutečnost], že síla, která v jednom světě musí rozvíjet přiměřené působení ve smyslu světového řádu, se může obrátit *proti* tomuto světovému řádu, začne-li se rozvíjet v jiném světě. Pro bytost člověka je tak nutné, aby v jeho éterném těle byly přítomné dvě protichůdné síly: schopnost proměny v jiné bytosti a silný pocit Já neboli sebecítě- ní. Obě síly lidské duše nemohou být rozvíjeny, aniž by je duše ve smyslovém světě utlumila. V elementárním světě existují tak, že svým vzájemným vyrovnáváním umožňují lidskou bytost, tak jako spánek a bdění umožňují lidský život ve smyslovém světě. Poměr těchto dvou protichůdných sil by nikdy nemohl být takový, aby jedna druhou eliminovala, nýbrž musí být takový, aby se obě rozvíjely a vzájemně se vyrovnávaly. - Pocit Já a schopnost proměny na sebe ovšem mohou uvedeným způsobem působit jen v elementárním světě; do smyslového světa může ve smyslu světového řádu působit jen to, co vzejde z obou sil v jejich vzájemném poměru a spolupůsobení. Kdyby stupeň schopnosti proměny, který člověk *musí* mít ve svém éterném těle, působil do smyslového bytí, cítil by se člověk duševně jako něco, čím s ohledem na své fyzické tělo není. Fyzické tělo dává člověku ve smyslovém světě pevné ražení, díky němuž je do tohoto světa postaven jako osobní bytost. Svým éterným tělem takto do elementárního světa postaven není. V něm na sebe musí, má-li být v plném smyslu člověkem, dokázat brát ty nejrozmanitější formy. Kdyby to nedokázal, byl by v elementárním světě

odsouzen k naprosté samotě; nemohl by nic vědět o ničem než jen o sobě samém; necítil by se být spřízněn se žádnou bytostí ani dějem. To by však v tomto světě znamenalo totéž, jako kdyby příslušné bytosti a děje pro tohoto člověka neexistovaly. - Kdyby ovšem lidská duše ve smyslovém světě rozvinula schopnost proměny, jakou potřebuje pro elementární svět, přišla by o svou osobní bytost. Taková duše by žila v rozporu sama se sebou. Pro fyzický svět musí být schopnost proměny silou spočívající v hlubinách duše; silou, která duši dává základní naladění, která se však ve smyslovém světě nerozvíjí. - Nadsmyslové vědomí se do schopnosti proměny musí vžívat; kdyby toho nebylo schopno, nemohlo by činit žádná pozorování v elementárním světě. Osvojuje si tak schopnost, kterou má použít jen tehdy, ví-li, že je v elementárním světě, kterou však musí potlačit, jakmile se vrátí do smyslového světa. Nadsmyslové vědomí musí ustavičně dbát *hranice* obou světů; schopnosti, jež jsou přiměřené nadsmyslovému světu, nesmí používat ve smyslovém světě. Kdyby duše, jež si uvědomí, že se nachází ve smyslovém světě, nechala dál působit schopnost proměny svého éterného těla, naplnilo by se obvyklé vědomí představami, které ve smyslovém světě neodpovídají žádné bytosti. Představový život duše by upadl ve zmatek. Dbát *hranice* mezi světy je nezbytným předpokladem správného působení nadsmyslového vědomí. - Kdo chce dosáhnout nadsmyslového vědomí, musí dbát na to, aby se v důsledku vědění o nadsmyslových světech nevloudilo do jeho obvyklého vědomí nic rušivého. - Seznámí-li se člověk se „strážcem prahu“, ví díky tomu, jak si duše stojí ve smyslovém světě, jak je silná, aby ze smyslově-fyzického vědomí vykazala to, co ze sil a schopností nadsmyslových světů v něm nesmí být účinné. Vstoupí-li člověk do nadsmyslového světa bez sebezpoznání zprostředkovaného „strážcem prahu“, mohou ho prožitky tohoto světa přemoci. Tyto prožitky mohou do fyzicko-smyslového vědomí vnikat

jako iluzorní obrazy. Získávají pak charakter smyslových vjemů; nutným důsledkem je, že duše je považuje za skutečnost, kterou ovšem nejsou. Správně vyvinutá jasnozřivost nikdy nebude obrazy elementárního světa považovat za skutečnost v tom smyslu, jako musí fyzicko-smyslové vědomí považovat za skutečnost prožitky smyslového světa. Obrazy elementárního světa jsou schopností proměny, kterou má duše, uváděny do správné souvislosti teprve se skutečností, jíž odpovídají.

Ani druhá síla nutná pro éterné tělo - silný pocit Já - nesmí zasahovat do života duše ve smyslovém světě způsobem přiměřeným pro elementární svět. Jestliže to přesto činí, stává se ve smyslovém světě zdrojem nemravných sklonů, nakolik tyto souvisí s egoismem. - Duchovní věda shledává v tomto bodu svého pozorování světa původ „zla“ v lidském jednání. Oddal-li by se někdo víře, že řád světa by mohl existovat i bez sil, tvořících zdroj zla, znamenalo by to tento řád světa zneuznat. Kdyby zde tyto síly nebyly, nemohla by se éterná bytost člověka v elementárním světě vyvíjet. Tyto síly jsou silami naprosto dobrými, působí-li *jen* v elementárním světě; zlo vytvářejí tím, že nespočívají v klidu v hlubinách duše a neřídí zde poměr člověka k elementárnímu světu, ale že jsou přeneseny do prožívání duše ve smyslovém světě a tím se proměňují v pudy egoismu. Působí pak proti laskavosti a právě tím se stávají původci nemravného jednání.

Přechází-li silný pocit Já z éterného těla do fyzického, způsobuje to nejen zesílení egoismu, ale také *oslabení* éterného těla. Nadsmyslové vědomí musí učinit objev, že při vstupu do nadsmyslového světa je nezbytný pocit Já tím slabší, čím silnější je egoismus v prožívání ve smyslovém světě. Egoismus nečiní člověka v hlubinách jeho duše silným, nýbrž slabým. - A když člověk kráčí branou smrti, působí egoismus, rozvinutý v životě mezi narozením a smrtí, takovým způsobem, že duši oslabuje vůči prožitkům nadsmyslového světa.